Darağacında Sallanan Bayraklar

Suphi Saatçi

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1314
EDEBÎ ESERLER: 699

T.C.
KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI
16267

ISBN 978-605-155-695-6

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12
İnternet: www.otuken.com.tr
E-posta: otuken@otuken.com.tr

Editör: Ayşegül Büşra Çalık
Kapak Tasarımı: Zafer Yılmaz
Dizgi-Tertip: Ötüken
Kapak Baskısı: Yeditepe Ofset
Baskı: GD Ofset Matbaacılık A.Ş.
Atatürk Bulvarı Deposite İş Merkezi, A5 Blok, 4. Kat, No:47
İkitelli OSB – Başakşehir – İstanbul
Sertifika Numarası: 32211 Tel: (0212) 671 91 00
İstanbul- 2018

Prof. Dr. Suphi Saatçi (Y. Mimar); 1946 yılında Kerkük'te doğdu. İlk ve orta öğrenimini Kerkük'te tamamladı. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi (bugünkü Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi)'nin Yüksek Mimarlık Bölümü'nü bitirdi.

Doktorasını tamamladı (1992) ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde doçent oldu (1994). Daha sonra aynı üniversitede profesörlüğe yükseldi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde Rektör Yardımcılığına atandı (1 Şubat 2011). Bu görevinde iken yaş haddinden emekli oldu (1 Temmuz 2013). Günümüzde Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölüm Başkanlığı görevini yürütmektedir.

Ulusal ve uluslararası bilgi şöleni (sempozyum) ve toplantılarda sunulmuş bildirileri ve yayımlanmış bir çok makale, inceleme ve araştırma yazıları vardır. Mimar Sinan ve Osmanlı mimarlığının klasik çağı, şehir ve medeniyet, geleneksel Türk evi üzerine araştırmalar yapmıştır. Ayrıca Irak Türkmenlerinin kültür tarihi üzerine yayımlanmış eserleri de bulunmaktadır.

Saatçi'nin yayımlanmış kitapları şunlardır:

- **Kerkük Çocuk Folkloru**, İstanbul, 1984. (2. Baskı, İstanbul, 2008)
- **Mimar Sinan**, İstanbul, 1987.
- **Mimar Sinan'ın Yapılarındaki Kitabeler**, İstanbul, 1988.
- **Mimar Sinan ve Tezkiretü'l-Bünyan**, İstanbul, 1989.
- **Mimar Sinan and Tezkiretü'l-Bünyan**, İstanbul, 1989.
- **Irak Muasır Türk Şairleri Antolojisi**, Ankara, 1991.
- **Kerkük'ten Derlenen Olay Türküleri**, İstanbul, 1992.
- **Tarihi Gelişim İçinde Irak'ta Türk Varlığı**, İstanbul, 1996.
- **Kerkük Güldestesi**, İstanbul, 1997 (2. Baskı, İstanbul, 2008)
- **Başlangıcından Günümüze Kadar Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi (Nesir-Nazım)**, Ankara, 1997.
- **Kerküklü Mehmet Râsih Öztürkmen-Hayatı ve Şiirleri-,** İstanbul, 2001.
- **Tarihten Günümüze Irak Türkmenleri,** İstanbul, 2003. (3. Baskı, İstanbul, 2007)
- **Kerkük Evleri**, İstanbul, 2003. (2. Baskı, İstanbul 2013)
- **Hasretin Adı Kerkük,** İstanbul, 2004.
- **Bir Osmanlı Mucizesi Mimar Sinan,** İstanbul, 2005.
- **Kerkük'ün Sönmez Ateşi İzzettin Kerkük Armağanı**, İstanbul, 2006.
- **The Urban Fabric and Traditional Houses of Kirkuk,** İstanbul, 2007.

- **Kent Dokusu ve Geleneksel Evleriyle Kerkük**, İstanbul, 2007.
- **Irak Türkmen Boyları Oymakları ve Yerleşme Bölgeleri,** İstanbul, 2009
- **Osmaneli ve Geleneksel Evleri,** İstanbul, 2009 (Ortak Yayın)
- **Mimar Sinan** (Resimli), İstanbul, 2013.
- **Evliya Çelebi Kerkük'te**, İstanbul, 2013.
- **Başımın Tacı Kerkük**, İstanbul, 2014.
- **İmparatoluğun Mimari Dehası Sinan Atlası/The Atlas of Sinan Architectural Genius of an Empire**, İstanbul, 2015.
- **Kırklareli ve Geleneksel Evleri**, İstanbul, 2016. (Ortak Yayın)
- **Sinan'ın Ayak İzlerinde Bir Payitahttan Diğerine Yolculuk**, İstanbul, 2017.

İÇİNDEKİLER

Türkmen Kızı Zehra/ 9
•
Darağacında Sallanan Bayraklar / 15
•
Öç Zamanı/ 21
•
Eve Dönüş/ 39
•
Şehit Babanın Şehit Kızı/ 54
•
Evlerinin Önü/ 64
•
Aynayla Tarak/ 74
•
Gizli Hikâye/ 80
•
Yolun Sonu/ 84

Türkmen Kızı Zehra

Toprak zemin üzerine yayılmış eski bir şiltenin üstünde bağdaş kurmuş oturuyordu. Ona bakarken gözlerim, çıplak ayaklarının pörsümüş derisinin arasında kabaran damarlarının izlerine takılıyordu. Göz yuvasının çevresinde seçilen mor çukurlar, saç ve sakalının pamuk beyazlığı, kendisine masum bir safiyetten başka, muzdarip bir yüz ifadesi kazandırıyordu. Bu haliyle pîr dede masalından gerçek hayata dönmüş bir hayalete benziyordu. Görünüşü, yaşının hayli ileri olduğunu gösteriyordu. Yanında oturan kırk yıllık eşinin gözleri, ağlamaktan kurumuş gibiydi. Loş bakışlarında hayat izlerini görebilmek için bir doktor tecessüsü gerekirdi.

Önce odadaki sessizlik, herkese ister istemez bir çekingenlik vermişti. Yaşlı dede görünüşündeki adamın suskunluğunu sürdürmesi, konuşmaya başlamak isteyenlerin cesaretini daha da kırıyordu. Ancak herkesin hissettiği gerçek korku, adamın anlatacaklarından kaynaklanıyordu.

Karşımızda oturan adamın adı Bektaş Ali Feyzullah'tı. 1935 yılında Tisin'de doğmuştu. Yani altmış yaşlarında idi. Kerkük Petrol Şirketi'nde yirmi yedi yıllık hizmeti vardı. Oradan emekli olmuştu. Dört kızı, iki oğlu vardı. Tisin, eskiden beri köklü ve katıksız bir Türkmen köyü idi.

Çevresindeki bağ ve bahçeleri ile şirin bir peyzaja sahipti. Türkmen kültürünün ve folklorunun en canlı, en zengin yerlerinden biri olan Tisin'de, hiçbir yabancı barınamazdı. Köy halkı, tek bir aile gibiydi. Zaman içinde gelişmesi sonucu, Kerkük'ün yerleşim alanı Tisin'e dayanmış, hatta köyün çevresini sarmıştı bile. Bu yüzden köy statüsünde iken Tisin, Kerkük'ün bir mahallesi olmuştu. Buna rağmen Tisin halkı, millî kimliğini korumuş ve hükûmetin asimile siyasetine karşı direnmişti.

Türkmenlere karşı katı ve anlaşılması zor baskılar uygulayan Bağdat yönetimi, Tisin halkından rahatsızdı. Köy halkının Şii oluşu ise, Baas yönetiminin affedemeyeceği bir suçtu (!). Bu yüzden burayı dağıtmak için, sinsi planlar hazırlandı. Önce İran yanlısı oldukları töhmetiyle, yüze yakın genç idam sehpalarında sallandırıldı. Ardından Tisin halkının bir kısmı Kerkük'ün kenar semtlerinde, devlet tarafından yaptırılan kamplara, diğer bir kısmı da başka Arap bölgelerine sürülmeye başlandı. Yuvası dağıtılan Bektaş Ali de bu zulümden nasibini aldı ve ailesi ile birlikte, çaresiz, gösterilen yerde oturmak zorunda kaldı. Adına 1 Haziran denilen ve daha çok bir esir kampını andıran bu yerleşim yerinde, içi kan ağlayarak oturuyordu.

Evi barkı elinden alınan Bektaş Ali'nin üzüntüsü bununla da bitmiyordu. Oğlu Abbas, İran-Irak Savaşı sırasında esir düşmüştü. Gerçi arada bir, uluslararası Kızılhaç aracılığıyla oğlundan tek tük mektuplar alıyor ve buna da şükrediyordu. Ancak eşi, oğlunun acısıyla her geçen gün biraz daha eriyordu. Ne de olsa ana yüreği başka türlü çarpardı. Aslında ananın başka başka dertleri de vardı. Evli olan kızının kocası, yine bu uğursuz savaşta kaybolmuştu. Bugüne kadar kendisinden hiçbir haber alınamayan ve akıbeti bilinmeyen damadı, arkada dört çocuk bırakmıştı. Bu torunları da beslemek ve barındırmak işi üzerlerine kalmıştı. Dul kalan kızı da, kaybolan kocasına mı, yoksa

yetim kalan çocuklarına mı yansındı? Dert ve belâ, birinin üstüne gelmeye görsün, bir daha yakasını bırakmazdı artık. Bir Kerkük hoyratı, bunu ne güzel dile getirmiş:

Giderem burdan artık
Baş açık yaka yırtık
Men dedim gam azalsın
Gam geldi gamdan artık

Bunca baskı ve zulümden sonra, başlarına daha ne gelebilirdi, diye düşünürken, çilekeş Bektaş Ali'nin serüveni henüz son bulmamıştı. Oğlu Abbas'ın, bu sefer Irak aleyhine faaliyet gösterdiği bahanesiyle baba Bektaş tutuklanmıştı. Yaşlı ve bitkin olmasına rağmen, üstelik bu sefer ağır işkencelere tabi tutulmuştu. Gerçi zulme alışmıştı Bektaş; fakat bu kadarı da fazla idi. Birkaç gün sonra Bektaş Ali serbest bırakılınca, doğrusu ailece biraz sevinmişlerdi. Ne var ki bu sevinçleri de kursaklarında kaldı. 1995 yılının 14 Ekim günü Kerkük Emniyet Müdürlüğü'ne götürülen Bektaş Ali'nin eline bir kâğıt tutuşturulmuştu. Evine mahzun ve dertli dönen baba, ailesine bu haberi nasıl vereceğini düşünüyordu. Sonunda Kerkük'ü 24 saat içinde terk etme emrinin verildiği anlaşılınca, önce büyük bir şaşkınlık ve şok yaşandı. Ailede dayanma gücü tükenmişti doğrusu. Yaşlı baba ve bağrı yanık ananın yapacağı fazla bir şey kalmamıştı. Fakat bir anda evin yirmi yaşındaki kızı Zehra, Kerkük'ten hiçbir yere göç etmeyeceklerini söyledi. Sinirden kontrolünü kaybeden Zehra, polis ve emniyet güçlerine karşı yalnız başına bile olsa karşı koyacağını, çok kararlı bir dille ifade etmişti.

Ertesi gün kapıya dayanan emniyet güçlerini Zehra Bektaş karşıladı. Kerkük'ü terk etmeyeceklerini söyleyerek, haykırmaya başladı. Evin çevresinde komşular toplanarak, ne olup bittiğini öğrenmeye gelmişti. Güvenlik

Öç Zamanı

Yaşanan vahşetin üzerinden dört ay geçmiş olmasına rağmen hâlâ hiç kimse ne olacağını bilmiyordu. Günler ve haftalar birbirini kovalarken, yediden yetmişe herkes aynı şeyi soruyordu: Kerkük'te Türkmenlere reva görülen kanlı cinayetlerin hesabı sorulmayacak mıydı? Tüyler ürpertici Kerkük Katliamını yaşayan 17 yaşındaki Fazıl da, üç gün süren bu soykırımı hem korkunun verdiği dehşetle hem de kızgınlıkla hatırlıyordu. 14, 15 ve 16 Temmuz 1959'da, sahipsiz ve silâhsız olan halk, üstelik güpegündüz, sokak ortalarında hunharca öldürülmüşlerdi. Kerkük'te kurulan bu can pazarında Türkmenler birer kuzu gibi boğazlanmışlardı; işin en kötü tarafı bir de avlanmışlardı. Bunları düşündükçe bunalan ve daralan Fazıl bir süre kimseyle konuşamaz olmuştu.

Arkadaşları arasında ağırbaşlılığı ile tanınmasına rağmen Fazıl, durumun böyle gitmemesi gerektiğini düşünüyordu. Çay mahallesinin daracık sokaklarını hızlı adımlarla aşarken, bir yandan da duvarları yumruklamak istiyordu. Bir anda okuldan dönmekte olan arkadaşları Ümit'le Yaşar'ın sesiyle kendine geldi:

"Hooop, hoop yavaş oğlum, önüne baksana!".

Bu sesle Fazıl bir anda kendini toparlamaya çalıştı ve sordu:

"Nereye böyle arkadaşlar?".

Yaşar hemen cevap verdi:

"Nereye olacak, eve gidiyoruz? Sen nereye böyle?"

"Ben de eve gidiyorum", diyebildi. Ancak ters yönde gittiğinin farkında değildi. Bu sefer Ümit söze karıştı:

"Ama oğlum ters yönde gidiyorsun, baksana…"

Fazıl biraz duraksadı ve:

"Evet, haklısınız, kafam biraz karışık da ondan", dedi.

Ümit'le Yaşar, Fazıl'ın en samimi çocukluk arkadaşlarıydı. Aynı mahallede oturuyorlardı ve evleri de birbirine yakındı. Onlarla her konuyu rahatça konuşurdu. Ancak kafasını kurcalayan bir şey vardı, günlerdir beynini meşgul ediyordu. Bu konuyu yine güvendiği iki kişiyle ayrı ayrı konuşacaktı. İkisi de kendisinden yaşça büyüktü. Ama onlara çok güvenir, çok saygı gösterirdi. Bunu da Ümit'le Yaşar'dan saklayacaktı.

Arkadaşlarını şüphelendirmemek için, kendisinin de eve gidiyormuş gibi ters yöne dönüş yapması bundandı. Bir şey yokmuş gibi onlarla konuşarak birlikte evlerine yöneldiler.

Fazıl yolundan alıkonduğu için eve isteksizce girdi; dinlenmek amacıyla biraz oturdu. Kafası darmadağınıktı. Toparlanmak istedi, ancak beynine üşüşen sorular ve aklına gelen çözümler, içini kemiriyordu. Konuşacak birini bulmalıydı. Güvendiği bir kişiyle konuşmak, bir başkasını da dinlemek istiyordu. Kendisine çok güvendiği, her zaman fikrine başvurduğu Necati abisine gitmek istedi. O en sıkıntılı zamanlarda bile, serinkanlı tavrı ile mantıklı ve sağlıklı yorumlar yapardı. Yol gösterici ve moral verici fikirleri ile herkes tarafından bir bilge, bir mürşit sayılırdı.

Fazıl bütün bunları düşünürken saatine baktı. Günün ortası geride kalmış, saat üçe varmıştı. Artık ona gidebilirdi. Çay mahallesinden geçerek Aşağı Pazar'a doğru yöneldi. Kayseri'den geçerek Nakışlı Minare Camii'nin önüne çıktı. Oradan Piryadi mahallesine ulaştı. Necatilerin evinin önüne geldi. Kapının tokmağına uzandı. İki kez salladığı

tokmak tok bir sesle çınladı. Kapıyı Necati'nin kardeşi Fikret açtı. Onu tanımadığı için:

"Buyurun, kimi istemiştiniz", diye sordu. Fazıl biraz mahcup bir eda ile ancak:

"Necati abiyi görecektim", diyebildi. İçeri giden Fikret, abisi Necati'ye haber verdi. Kapıya gelen Necati Fazıl'ı görünce:

"İçeri gel Fazıl, hoş geldin", dedi. Fazıl ise biraz duraklayarak sordu:

"Abi, vaktiniz varsa bir şeyler konuşmak istiyordum. Müsait değilseniz başka bir zaman gelebilirim." Necati ise:

"Gel, gel müsaidim şimdi", diyerek Fazıl'ı içeriye aldı. Fazıl kapıdan içeriye geçti ve misafir odasına girdi. Biraz heyecanlı olduğu için sessizce oturdu. Necati abisine baktı, sonra kardeşi Fikret'e döndü. Fikret 16 yaşlarında idi ve odanın kapısında, abisinden talimat bekliyordu. Bir şey istiyor mu diye abisine baktı. Fazıl da kapıda bekleyen Fikret'e bakıyordu. Fazıl'ın bakışları Necati'nin de dikkatini çekti. Hemen Fazıl'a dönüp sordu:

"Ne içersin Fazıl, güzel ayranımız var, hem de koyun yoğurdundan yahut…"

"Yok, abi zahmet ettirme, bir şey istemez…"

"Tamam, tamam Fikret, sen bize iki ayran getir", dedi Necati. Bir yandan da Fazıl'ın kendisi ile yalnız konuşmak istediğini anladığı için, ayranların gelinceye kadar havadan sudan konuşarak Fazıl'ı oyalamaya çalıştı. Az sonra ayranları getiren Fikret, abisi ile misafiri yalnız bıraktı. Sonra Necati Fazıl'a dönerek sordu:

"Evet, Fazıl sizde durum nasıl, neler yapıyorsunuz, arkadaşlarınızla ilişkilerinizi daha da güçlendiriyor musunuz? Anlat bakalım…"

"Abi, bilmem ki nasıl anlatsam, yaşadığımız korkunç olaylar, her şeyimizi alt üst etti. Bütün planlarımız dağıldı. Ne yapacağımızı bilemez hâle geldik. Bizi sokak orta-

larında güpegündüz vuran katillerin mahkeme tarafından cezalandırılmaları gerekirken, çoğunu serbest bıraktılar. Bu azılı katiller, bu iğrenç canavarlar, bir de utanmadan, sıkılmadan şehirde dolaşarak hava atıyorlar. Adeta bizlerle alay ediyorlar. Hele hele bizim mahalleden Aşağı Pazar'a giderken dükkânının önünden her geçtiğimde Heme Emin Şurupçu'nun boğazına sarılıp oracıkta boğasım geliyor. Bu pis azılı katilin yaşaması kanıma dokunuyor abi, çıldıracak gibi oluyorum", dedi.

Fazıl hırsından ağlayacak gibiydi. Fazla ileri gittiğini anladığı için kendini toparlamaya çalıştı. Çok saygı duyduğu Necati abisinin önünde böyle konuştuğu için utandı ve:

"Abi özür dilerim, sesimi biraz yükselttim galiba", diyerek özür diledi. Necati Fazıl'ın bir an için duyduğu derin üzüntüden dolayı böyle konuştuğunu biliyordu. O yüzden de içindeki sıkıntıları birilerine anlatmak onu birazcık da olsa rahatlatabilirdi. Fazıl'ın yatışmasını bekleyen Necati:

"Söylediklerin çok doğru, duyduğun derin acılar seni böyle söyletmeye sevk ediyor. Bunlar, her vatansever Türkmen'in kalbinde duyması gereken acılardır. Dile kolay, yaşanan katliam anlatılır gibi değil. Kerkük'ün lideri durumundaki Ata Hayrullah, kardeşi İhsan Hayrullah, Kasım Neftçi, Avcı kardeşler, Cahit Fahrettin gibi yiğit insanlarımız, Muhtar Fuat'ın Cihat ve Nihat adlı iki oğlu ve 12 yaşındaki kızı Emel hunharca şehit ediliyor; üç gün üç gece süren bu cinayetler dünyanın gözleri önünde işleniyor. Ancak kimsenin kılı kıpırdamıyor. Düşmanları anlarım da, dost bildiklerimizin de çıtı çıkmıyor. Güvendiğimiz dağlara kar yağdı", dedi.

Necati abisini can kulağı ile dinleyen Fazıl, başını sallayarak onu tasdik ediyordu. Necati sözlerine devamla:

"Biz ne yapıyoruz, biz neredeyiz, bütün bu olup bitenlerden nasıl ders alacağız? İşte bütün bunları düşünerek, toplumumuza moral vermeliyiz. Onlara sağduyu, akıl ve

Şehit Babanın Şehit Kızı

BAĞDAT'ın 50 km. güneybatısına düşen Ebugreb hapishanesine bağlanan asfalt yol, giderek kötüleşiyordu. Direksiyonda oturan Celal, amcasının eşini ve dört çocuğunu, bir an önce hapishaneye ulaştırmak istiyordu. Sabahleyin 6.30'da Bağdat'tan yola çıkan Ketibe Hanım, saat 8'e doğru hapishaneye varmak zorunda idi. Dört aydan beri eşi Cabbar ile oğlu Hüseyin'i görmemişti ve onları ilk kez ziyaret edecekti. Arabayı kullanan Celal de, amcasını ve amca oğlu Hüseyin'i düşünerek yola devam ediyordu. Yengesi Ketibe Hanım, kendinden çok dört çocuğunu düşünüyordu. Elindeki yelpazeyi arada bir çocuklarının yüzlerine doğru sallayan kadın, en çok dört yaşındaki oğlu Oğuz'u serinletmeye çabalıyordu. En küçüğü olan Oğuz, ikide bir babasını soruyor, ne zaman ulaşacağız diyerek annesine yaslanıyordu. 1974 yılının 9 Temmuz günü idi. Dört çocukla yola çıkmak akıl kârı değildi; ancak neylesin ki, bir gün önce Kerkük'teki dükkânı yöneten Celal'e gelen telgrafta, sanık yakınlarının 9 Temmuz tarihinde Ebugreb Hapishanesi'nde hazır bulunmaları istenmişti.

Celal, babası öldükten sonra amcası tarafından yetiştirilmişti. Hapse girdikten sonra da dükkânı ve bütün aile işlerini Celal yürütüyordu. Cabbar'ın beş çocuğu vardı. Ayrıca üç kız kardeşi, anası ve ölen iki kardeşinin sekiz çocuğuna bakmakla yükümlü idi. Özellikle yeğeni Celal'i öz evlatlarından farklı görmemişti. Onu yanında yetiştirmiş ve iş yerinde sağ kolu olmuştu. Hatta henüz yirmi yaşlarında

iken ona araba almıştı. Celal de amcasını kendi babası gibi görmüş, onu sayıp sevmişti. Bu yüzden, amcasını son defa göreceğini biliyor ve onu bekleyen korkunç akıbetin farkındaydı. Hatta amcası için Bağdat'ta tabut bile yaptırmış, ancak bunu çocuklarına söylememişti. Dört aydır tutuklu bulunan babalarını görmeyen çocukları ise -tehlikenin farkında olmadan- seviniyor ve onu görebilmenin heyecanını yaşıyorlardı. Şimdi artık son bir görüş için Ebugreb Hapishanesi'ne gidiyorlardı.

Kadının kocası, büyük oğlu Hüseyin ile birlikte dört aydan beri hapisteydi. Suçları neydi, onlara ne yapmışlardı, doğrusu bilmiyordu. Hüseyin, babası ile birlikte çalışıyordu. Kerkük'te kuşunculuk, yani döşemecilik yapan babanın adı Abdulcabbar Mustafa Beyatlı idi. Ancak o daha çok Cabbar Kuşunçu diye tanınıyordu. 1929 Kerkük doğumlu olan Cabbar Usta karakaşlı, kahverengi gözleri ile yakışıklı ve bakımlı bir insandı. Herkes tarafından sevilip sayılan Cabbar Usta'nın, evinden işine, işinden evine gidip gelmekten başka yaptığı bir şey yoktu. Babasının yanında çalışan ve henüz on sekiz yaşlarında olan ve dört aydan beri hapis yatan oğlu Hüseyin'in de ne suçu olabilirdi. Bunları düşünerek arada bir yola bakan kadın, çocukları üzülmesin diye gözyaşlarını saklıyordu.

Celal'in sesi ile kendine gelen kadın, ne var, diye sordu. Celal, işte göründü, diyordu. Yola bakan kadın seraptan başka bir şey görmüyordu. Güneşin sıcaklığı ve parlaklığı gerçekten göz alıyordu. Az sonra bir şeyler görmeye başladı. Gördüğü şey dümdüz bozkırda kervansaray yapısını andıran sağır duvarlardı. Her tarafı dikenli tellerle çevrilmiş bu hapishane, belli aralıklarla yer alan kulelerdeki askerlerce gözetleniyordu.

Birinci kontrol kapısına yaklaşan araba durduruldu. Orada amir durumunda olan bir asker herkesin arabadan inmesini emretti. Dört çocuğu ile birlikte arabadan inen ka-

dın Arapça bilmediği için, söylenenleri anlayamıyordu. Celal, kendilerine gelen telgrafı amire uzattı. Kaşlarını çatarak telgrafa bakan amir, Celal'e sanığın kimi olduğunu sordu. Celal "Ben onun yeğeniyim, benim amcamdır", dedi. Amir kontrol odasına girerek içeriye telefon etti. Bir şeyler anlatmaya çalışıyordu. Telefonu kapattıktan sonra, dışarıya çıkan amir, Celal'e arabasını bir kenara çekebileceğini, kadın ile çocukların odada bekleyebileceklerini söyledi.

Güneşten korunmak için gölgelik yer arayan çocuklar anneleri ile birlikte odaya girdiler. Yadırgadıkları bu mekânda korku duyan çocuklar, sürekli annelerine sokuluyorlardı. Az sonra kocası ve büyük oğlu Hüseyin'i görebilmenin telaşını ve şaşkınlığını yaşıyordu. Diğer dört çocuğu da babaları ile ağabeylerini göreceklerdi. Büyük oğlu Hüseyin'den sonra doğan kızı Ayşan on altı, Settar on dört, Ayman on bir ve en küçüğü olan Oğuz ise henüz dört yaşlarında idi.

Bir yandan hapiste yatan kocası ile oğlu Hüseyin'i, diğer yandan çocuklarını kafasından geçiren ve karmaşık düşünceler içinde bunalarak iyice daralmış olan kadın, çalan telefon zili ile kendine geldi. Oradaki amir, tamam ve olur anlamında, peki veya evet gibi bir şeyler söylüyordu. Sonra Celal'e dönerek:

"Hapishanenin görüşme koğuşuna doğru gitmeniz gerekir" dedi. Celal:

"Koğuş ne tarafta, buraya uzak mı?" diye sordu. Amir:

"Şu yönde ilerleyin göreceksiniz, 1500-2000 metre arası bir mesafe" dedi. Celal:

"Araba ile gitmek mümkünse iyi olur, zira bu sıcakta dört çocuk ile birlikte çok zor", deyince amir:

"Hayır, olmaz arabanın içeriye girmesi yasak" dedi. Ses tonundan amirin hiddetlendiği anlaşılıyordu.

Çocuklar dâhil, ziyaretçilerin hepsi kontrolden geçirildi. Çaresiz kalan Celal, yengesi ve dört amca çocuğu ile

birlikte yola koyuldu. Kızgın güneşin altında yürünen yol yirmi beş dakika kadar sürdü. Bir karakolu andıran iki katlı bir binanın önüne gelindi. Kapıda bekleyen çavuş telgrafı istedi. Sonra tamam beni takip edin diyerek, içeriye doğru yürümeye başladı. Kadının elleri, kocasını görebilme heyecanıyla titriyordu. Birkaç dakika sonra, demir parmaklıklı bir koğuşun önüne gelindi. Çavuş "görüşme süreniz yarım saat" diyerek uzaklaştı. Parmaklığın arkasında, karşılarında dört aydır görmedikleri Cabbar duruyordu. Çocuklar bir arada "baba" diye bağırdılar. Kadın bunun üzerine ayakta bekleyen kişinin kocası olduğunu fark etti. Oğlu Hüseyin, demir parmaklığa kelepçe ile bağlanmıştı.

Sakin ve düşünceli görünen Cabbar demir parmaklığa yaklaşarak, elleriyle çocuklarının saçlarını okşadı ve onları birer birer öptü. Sonra eşinin ellerini tuttu. Eşi, ağlamaya başladı. Ardından alnını kocasının eline yasladı. Artık gözyaşlarını kontrol edemiyordu. Cabbar eşinin kulağına yaklaşarak:

"Biliyorum, size karşı olan sorumluluklarım henüz bitmemişti. Yapacak daha çok işlerim vardı. Ne yapalım, kısmet buraya kadarmış. Çok şükür oğlum Hüseyin kurtuldu. Yirmi yıl hapse mahkûm edildi. Ancak yaşı küçük olduğu için mahkûmiyeti 10 yıla indirildi. Yarın idam edileceğim. Cenazemi Bağdat Babü'l-Muazzam'daki Medînetü'l-Tıp Hastanesi'nin Adli Tıp morgundan alınız", dedi.

Çok sakin biçimde konuşuyordu. Çömelerek küçük oğlu Oğuz'u, demir parmaklığın arasından öptü ve "Oğuz'u büyütemedim" diye mırıldandı. Babasına sarılan Oğuz, hiçbir şeyin farkında değildi. Elindeki bisküvilerden birisini babasının ağzına koymaya çalışıyordu. Babası ise bisküviyi yememek için oğlunu oyalıyordu. Çünkü idam edileceklere son gün yemek verilmemesi bir gelenek idi.

Eşlerinin Önü

YILLARCA hep memleketini sayıkladı durdu. Bunca yıldır hasret kaldığı memleketine bir gidebilse, belki acısı dinerdi. Dile kolay, tamı tamına 20 yıl olmuştu gitmeyeli. Kerkük'te sevdikleri, özledikleri ve merak ettikleri vardı. Mahalledeki komşularını; sokakta beraber oynadığı çocukluk arkadaşlarını, birer birer hatırlıyordu. Kim bilir, şimdi nasıl yaşıyorlardı; bunca zulüm altında ne acılar çekmişlerdi?

İşte yeniden Kerkük'e gitmek imkânı doğmuştur artık. Ajanslar bir haftadan beri Irak'taki dikta yönetiminin devrildiğini haber veriyordu. Ülkeye demokrasi geldiği için, bütün televizyon ekranları, yıllardır zulüm altında ezilen Irak halkının sevinç gösterilerini veriyordu. Çantasını apar topar topladığı gibi Irak sınırına doğru giden bir otobüse atladı. Yirmi yıldır gidemediği Kerkük'e bir an önce kavuşmak istiyordu. İçi dışı heyecan doluydu. Yol boyu hep Kerkük'ü, yakınlarını, sevdiklerini, oradaki insanları düşündü durdu. Böylece yolu tüketmek istiyor, fakat bu yol, bu bitmeyen yol uzadıkça uzuyordu.

Öğrenci iken, tatillerde memlekete ziyarete giderlerdi. Yazın özellikle grup hâlinde gittikleri zaman, seyahatleri çok eğlenceli olurdu. Toros Ekspresi ile yapılan bu seyahatler, üç gün üç gece sürerdi. İstanbul Haydarpaşa'dan trene binen yirmi otuz kişilik Türkmen öğrenci grubuna, Ankara

Garı'ndan da bir o kadar öğrenci katılırdı. Böylece türküler, hoyratlar söyleyerek, yolu ve zamanı tüketirlerdi.

Evet, yirmi yıldan beri Kerkük'e gidememişti. Kerkük'e hasret kaldığı bunca yıl boyunca, tek tesellisi memleket türkülerini dinlemekti. Her türlü yaraya merhem olan, her acıyı dindiren ve her derde deva türküler... Hele hele hoyratlar, en yakın can dostları olmuştu. Zaten memleketi olan Kerkük'ü de en çok tanıtan hoyrat ve türküleri değil miydi? Ona çok uzak olan bölgeyi yakın kılan, sıcak ve duygulu türkülerdi. Türküler sayesinde herkes Kerkük'ü hemen şurada, şuracıkta, çok yakında zannederdi. Bu türkülerin arasında birisi vardı ki, bir matkap gibi bağrını deler geçerdi:

Evlerinin önü yonca
Yonca kalkmış dam boyunca
Boyu uzun beli ince
Ninna yavrum ninna
Esmer yârim ninna
Ninna ninna

Evlerinin önü darçın
Felek koymaz gözüm açım
Seni alıp hara kaçım
Ninna ….

Evlerinin önü bakla
Gögerçinler döner takla
Al meni koynunda sakla
Ninna ….

Türküde geçen "evlerinin önü" ise, yaşadığı dramın en can alıcı yeriydi. Bugüne kadar gizli kalan aşkı, evlerinin

önünde başlamıştı. Farkında olmadan türküye karşı duyduğu ilginin, bilinçaltında yatan sebebi belki de buydu.

Düşündü ve hafızasını yokladı. Onu ilk kez evlerinin önünden geçerken görmüştü. Âşık olduğu o anı, bir türlü unutamıyordu. Gözlerinde hâlâ capcanlı duruyordu evlerinin önü. Evet, onu ilk kez evlerinin önünden geçerken gördüğünü hatırlıyordu. Onun için evlerinin önünden her geçişinde dizleri titrer; ayakları tutmaz olurdu. Onu bir kez daha, ah bir kez daha görebilmek için evlerinin önünden, her gün kaç kez geçtiği aklına geldi. Bunun ne demek olduğunu bilen bilir. Bilmeyen bilmez. Eskiden mırıldandığı hoyrat, yine kulaklarında çınladı:

Yar içerden
Kes bağrım yar içerden
Gözüm kapıda kaldı
Çıkmadı yar içerden

Sevdiğinin izini kaybedeli yıllar olmuştu. Bunca yıldır onu görmediği halde, hayalinde taptaze, canlı olarak yaşıyordu. Yıllar geçse de evlerini hâlâ hatırlıyordu. Özellikle evlerinin önü, gözlerinin önünden bir türlü gitmiyordu. Ondan dolayı bu türküyü her duyuşta, o günleri yeniden yaşar ve kafası darmadağınık olurdu.

Onu hatırladığı zaman biraz yüzü kızarır ve bir suç işlemiş gibi utanırdı. Bu gizli aşkı yıllardır içinde sakladığı için, hep bir suçluluk duygusuna kapılırdı. Çocukluk ve gençlik yıllarında Kerkük'ün özellikle yaz gecelerinde, evlerinin damında açık havada yattığı günleri düşünmeye başladı. Sevdiğinin ismini, çocukluk arkadaşı Aydın hariç, hiç kimse bilmezdi. Yaz geceleri damda yatarken, içinde sakladığı bu ismi sadece gökteki yıldızlara fısıldardı.

Gizli Hikâye

Önündeki formaları tashih edip bitirdikten sonra saatine baktı. Saat, yirmi iki otuz beşi gösteriyordu. İşini bitirince bürodan eve gidecekti. Ancak iki saatten beri sağanak yağan yağmurun dinmesini beklemek zorundaydı.

"Biraz beklesem yağmur belki diner" diye aklından geçirdi. Peki, ya dinmezse… Bu ihtimal aklına gelince biraz canı sıkıldı. Sigara yakmak için eli paketine uzandı… Sigarayı alınca paketin boşaldığını ve içindekinin son sigara olduğunu fark etti; canı daha da sıkıldı.

Sigarayı yaktı. Oyalanmak için ne yapabilirim diye düşünmeye başladı. Sigarası yarıya inmişti. Masanın üstünde duran radyoya gözü ilişti. Müzik dinlemek için düğmeyi çevirdi. Radyonun milini çevirerek aklı başında bir istasyon aradı. Hışırtı sesleri canını sıktı. Bir iki yerde müzik buldu. Ancak çalınan müzikler çok saçma ve berbat şeyler gibi geldi ona. Radyonun milini biraz daha oynattı ise de bir sonuç alamadı. Canı iyice sıkıldı. Meşrebine uygun müzik yayını yapan bir yer bulamadı. Sinirlenerek radyoyu kapattı.

Radyonun sesi kesilince, dışarıda yağan yağmurun daha bir şiddetlendiğini, gelen seslerden anladı. Her şey ters yüz olmuş gibi geldi ona...

Oyalanacak bir şey bulmak için çırpındı durdu; aklına bir şey gelmedi. Sonra "bir kitap alıp okusam" dedi kendi kendine... Akşamdan beri zaten kitap okumakta olduğunu düşününce bundan da vazgeçti.

Kendisini uzun süre oyalayacak bir meşgale bulmalıydı. Birden aklına garip bir fikir geldi.

"Oturup bir hikâye yazayım da herkes hikâye nasıl yazılırmış görsün" diye düşündü. Bu fikir kendisini de heyecanlandırdı. Zaten uzun süreden beri hep hikâye yazmak gibi bir düşüncesi vardı. İşte bunu gerçekleştirmenin tam zamanı...

Kâğıtları önüne serdi, kalemi de eline aldı. Yazmaya başlamak isterken, aklına ne yazacağı sorusu geldi. Bir hikâye yazacak ama, bunun konusu ne olacaktı? "Hay Allah" dedi, "ben neyi yazacağım, önce bir konu bulmam gerekir" diye düşündü.

Düşünceli düşünceli kâğıda baktı, aklına bir şey gelmiyordu... Bu sefer önemli ve büyük bir olayı içeren, hem de çarpıcı bir konu bulmak için derin derin düşündü. Tarihten bir konu seçmek istedi. Aklına Malazgirt Savaşı geldi. En önemli ve en büyük olay budur diye karar verdi.

Ancak İstanbul'un Fethi aklına gelince durakladı. Evet bu konu daha önemli diye düşündü. "Evet, İstanbul'un Fethi, elbette Malazgirt'ten daha önde gelir", diye mırıldandı kendi kendine... Son kararı İstanbul'un Fethi oldu ve artık konuyu da bulmuştu. Konuyu bulduğu için biraz morali de düzeldi.

Tekrar kalemine sarıldı ve kâğıdın üzerine kapandı. Nereden başlayacaktı, neleri ele alacaktı? Fetihten önce İstanbul'u anlatsa ve daha sonra olaylar akıp gelse… Evet, öyle yapmak istedi. Yine durakladı ve Fetih öncesi İstanbul nasıldı acaba? Aklına gelen ilk soru buydu ve bunun cevabını bilmediği için canı sıkıldı. Bunu yazsa bile bu nasıl bir hikâye olabilirdi ki? Buna da aklı ermedi.

Hikâye yazma girişimi giderek tıkanmış oldu. Alt tarafı bir hikâye yazmaktı ve bu kadar zor olduğunu hiç bilmiyordu. Konu bulmak, konunun kahramanlarını seçmek,

olayların birbiriyle olan bağlantılarını kurmak, işin içine biraz heyecan ve merak katmak yeterli olurdu.

Kara kara düşünürken, aklına ünlü hikâyeci Ömer Seyfettin geldi. Onun Kaşağı hikâyesini okumuştu. Çok sıcak ve duygulu bir kurgusu vardı. Okuduktan sonra aylarca bu hikâyenin etkisi altında kalmıştı. Yüreği burkulmuş, hatta gözyaşlarını tutamamıştı. Bu hikâye hayalî bir kurgu muydu, yoksa yaşanmış bir öykünün ürünü müydü? Belki de Ömer Seyfettin'in çocukluğunda yaşadığı bir olaydı. Yahut bizzat tanık olduğu veya birinden duyduğu yaşanmış bir hikâye olabilirdi. Ama bu hikâyeler mutlaka gerçek hayatta yaşanmış olsa gerek, diye düşündü.

Sonra Sait Faik aklına geldi. Onun da hikâyeleri basit kurgulu, ama çok sıcak ve sürükleyici anlatımı ile binlerce insanın beğenisini kazanmıştır. Bu kadar sıradan ve yalın görünen ve ancak insanî duyguları başarılı biçimde yansıtan hikâyeler tabii ki okuyucuyu alıp götürürdü.

Bunları düşünürken kendine kızmaya başladı ve fasit bir daire içinde kaldığı için bunaldı. Hikâye nasıl yazılır, hikâye tekniği nasıldır, önce bunlar da araştırılmalıdır. Hikâye yazmadan önce bilinmesi gereken hususlar var demektir.

Hikâye yazma işi iyice canını sıkmaya başladı. Nereden çıktı bu hikâye yazma işi, diye kendine kızmaya başladı.

Hatta kendi kendine "bu işe nereden bulaştım, ben nere, hikâye yazmak nere? Oğlum başka işin mi yok senin" dedi. Sonra biraz utandı ve kendi hâline gülmeye başladı. Hikâye yazma işinde yaşadığı sıkıntıları düşününce, başından büyük bir işe giriştiğinin farkına varmıştı.

Bunu düşünürken, dikkatini bir şey çekti. Hikâye yazma işine gömüldüğü için farkına varmamıştı.

Yağmurun sesi kesilmişti. Biran şaşkınlık içinde pencereye doğru yaklaştı ve camdan dışarıya baktı. Evet, evet gördüğü rüya değil, gerçekti. Nihayet yağmur dinmişti.